

REZILIENȚA, SECURITATEA SOCIETALĂ ȘI ASPECTELE INTANGIBILE ALE RĂZBOIULUI. LECȚIILE ÎNVĂȚATE DE UCRAINA

Prof. univ. dr. Iulian CHIFU

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
profesor asociat la Școala Națională de Studii Politice și Administrative,
președintele Centrului de Prevenire a Conflictelor și Early Warning
10.55535/GMR.2024.1.1*

Explaining the achievements on the ground during war times, in the full-scale, high-intensity and long-term war of aggression launched by Russia in Ukraine has led us to studying the conundrum formed by resilience, societal security and the intangibles of war. The layered resilience that NATO has embraced¹ as concept is not enough. The difference between success and failure in the Russian war of aggression in Ukraine has come from the intangibles of the war², difficult to put under nominal indicators, but more suitable to be evaluated under qualitative criteria. That has made the difference between the effectiveness of both parties in war, together with Ukraine's societal resilience that includes both the basic indicators of societal security and an important part of the intangibles of war. We are very much aware, at the same time, that numbers do matter, and that weapons, manpower and will to fight have no alternative to grant support for any long-term war.

Keywords: resilience; societal security; intangibles of war; layered resilience; war of aggression;

¹ NATO, *Secretary General Annual Report 2021*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_193590.htm?selectedLocale=en, accesat la 22 august 2023.

² Chifu, Simons (2023). *Rethinking warfare in the 21st Century. The influence and effects of the Politics, Information and Communication Mix*. Cambridge University Press, ISBN:9781009355247.

CONUNDRUMUL REZILIENȚEI, AL SECURITĂȚII SOCIETALE ȘI AL ELEMENTELOR INTANGIBILE ALE RĂZBOIULUI

Atunci când discutăm despre **perspectivele unui război**, primele elemente care ne vin în minte provin din caracteristicile fizice foarte clare, tangibile și măsurabile, care definesc **puterea**³, în *realpolitik*, sau chiar extinzând-o la **alternativile de putere** – hard, soft, smart power (Keohane, Nye, 2009; Nye, 2012) –, adică cele care includ influența, nu doar constrângerea și forța. Am putea ajunge chiar la **capacitatea geopolitică a statelor** (Roger, 2019), o modalitate mai rafinată de a compara statele, care include unii indicatori intangibili nemăsurabili, cum ar fi **prestigiul cultural** (15% din rezultatul total), eficiența guvernării (7% din total) și 3% – **hotărârea națională**, 1% pentru fiecare dintre hotărârea economică, strategică și altruistă.

Oricine ar fi luat în considerare în mod mecanic **caracteristicile de putere** sau chiar **capacitatea geopolitică** (așa cum este definită de Societatea Henry Jackson) dintre Rusia și Ucraina ar fi dat – și a dat – Kremlinul în avantaj în război. Dar, **războiul de agresiune la scară largă, de mare intensitate și de durată al Rusiei în Ucraina** a demonstrat relevanța altor caracteristici care fac diferența. Cu siguranță, **reziliența** este una dintre ele, compusă din **reziliența infrastructurii**, o componentă tangibilă⁴, dar și din conundrumul format din **reziliența societală** (Chifu, 2018, pp. 23-30; 2021, nr. 1, pp. 10-21; 2022-1; 2, pp. 5-13; 3), **securitatea societală** – identitatea și coeziunea societală deopotrivă (Chifu, Nantoi, Sushko, 2008) – și, mai ales, din ceea ce am numit **caracteristicile intangibile ale războiului** (Chifu, Simons, 2023). Am demonstrat deja relevanța și importanța acestui conundrum reziliență societală-securitate societală – intangibile în timp de război (Chifu, 2023-1).

³ Pentru aceste aspecte, a se vedea Sun Tzu, Machiavelli, von Clausewitz.

⁴ EU-NATO Task Force on the Resilience of Critical Infrastructure, Final Assessment report, iunie 2023, https://commission.europa.eu/system/files/2023-06/EU-NATO_Final%20Assessment%20Report%20Digital.pdf, accesat la 12 august 2023.

Oricine ar fi luat în considerare în mod mecanic caracteristicile de putere sau chiar capacitatea geopolitică dintre Rusia și Ucraina ar fi dat – și a dat – Kremlinul în avantaj în război. Dar, războiul de agresiune la scară largă, de mare intensitate și de durată al Rusiei în Ucraina a demonstrat relevanța altor caracteristici care fac diferența. Cu siguranță, reziliența este una dintre ele.

Reziliența societală este văzută drept o caracteristică a comunității umane în sine, care presupune atât reacția la șocuri și crize, cât și supraviețuirea, dar și reconstrucția societății, o caracteristică ce măsoară capacitatea comunității de a lucra împreună în astfel de momente de criză.

Reziliența societală, reziliența națională, reziliența comunitară, în general, este văzută drept o caracteristică a comunității umane în sine, care presupune atât **reacția la șocuri și crize**, cât și **supraviețuirea**, dar și **reconstrucția societății**, o caracteristică ce măsoară capacitatea de a lucra împreună a comunității în astfel de momente de criză (Faulkner, Brown, Quinn, 2018). În analiza cazului Ucrainei (Goodwin, Hamama-Raz, Leshem, Ben-Ezra, 2023), au reieșit o serie de caracteristici: **gradul/nivelul de reziliență** – în cazul Ucrainei, reziliența de a treia generație – **nivelul de securitate societală și elementele tangibile și intangibile în război** (Chifu, Simons, ib.).

Reziliența comunitară este definită ca o proprietate a sistemelor socio-ecologice dinamice și evaluează măsura în care comunitățile pot răspunde pozitiv la o serie de **riscuri, inclusiv șocuri, evenimente extreme sau alte schimbări** (Faulkner et al.). Caracteristicile identificate variază de la un autor la altul (JRC, 2017). Acestea includ adesea referiri la atașamentul față de locul în care se află comunitatea, la conducere, la coeziunea și eficacitatea funcțională și economică a comunității, la rețelele comunitare stabilite și funcționale, la cunoștințe și la învățare. Aceste caracteristici ar fi utile pentru conservarea comunității, reducerea riscului de dezastre, adaptarea la schimbările climatice și dezvoltarea comunitară (Faulkner et al.). **Reziliența societală** se referă deja la societăți, are caracteristicile de bază ale rezilienței comunitare, dar ridicate la nivelul de complexitate, coeziune și sofisticare al societății, inclusiv responsabilitățile față de membrii săi⁵.

LECȚIILE ÎNVĂȚATE DIN RĂZBOI. UCRAINA LA NIVELUL CELEI DE-A TREIA GENERAȚII DE REZILIENȚĂ

Unde ne aflăm în ceea ce privește reziliența Ucrainei în războiul de agresiune la scară largă al Rusiei? Ne putem referi, pe scurt, la formula tridimensională: **absorbția șocurilor, adaptarea la șocuri și reziliența transformatoare**, adică reforma în timpul crizei (Faulkner et al.). Nu se pune problema unui salt direct la cea de-a patra generație de reziliență – adică studierea, pregătirea și prevenirea crizelor viitoare, anticiparea acestora prin studii prospective și **capacitatea de adaptare dinamică**

⁵ *Resilience, a core element of collective defense*, document al NATO, <https://www.nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/nato-defence-cyber-resilience/EN/index.htm>, accesat la 21 iulie 2023.

(Chifu, 2023-1). Dar, cu siguranță, acțiunile Ucrainei ne-au arătat capacitatea sa de adaptare și de transformare.

Acest lucru este dovedit de multiple cazuri bazate pe **trăsături, aptitudini individuale caracteristice celor implicați în război, improvizația** (Gerasymchuk, 2008) în caz de bruiaj sau lipsă de comunicații, capacitatea de asumare a **autonomiei și improvizației**, capacitatea comandanților de la nivelurile intermediare și inferioare de a-și **asuma în mod independent decizii**, de a **adapta tehnologii vechi la situațiile curente**, de a folosi lucrurile la îndemână pentru a compensa lipsa unor rezerve adecvate de capabilități, muniție sau combustibil. **Adaptabilitatea la arme noi**, învățarea rapidă a modului de utilizare a acestora, dezvoltarea de mijloace, tactici și modalități creative, cum ar fi **utilizarea Patriot pentru a doborî rachete hipersonice** – chiar dacă acesta nu era scopul inițial al utilizării unor astfel de arme de apărare aeriană –, fac, de asemenea, parte din reziliență.

La fel și **absorbția consecințelor întreruperii serviciilor și utilităților** critice, cum ar fi electricitatea și încălzirea în Ucraina, odată ce o astfel de infrastructură critică va fi atacată de rachetele rusești. Iar construirea unor **puncte de siguranță în interiorul orașelor**, unde toată lumea poate veni, se poate încălzi, își poate încălca telefoanele, poate lua un pahar de apă și o bucată de pâine sau de carne, este, de asemenea, un rezultat al acestei **reziliențe și adaptabilități**. Toate acestea fac parte din reziliența unei societăți.

În ceea ce privește **securitatea societală** (Chifu, Nantoi, Sushko, ib.), criteriile de evaluare sunt **coeziunea și identitatea societății**. Ambele se regăsesc și în definițiile comunitare clasice (Faulkner et al.), ale UE și în cele europene ale rezilienței (JRC).

Dacă e să ne raportăm concret la Ucraina, există o serie de elemente care sunt, fără îndoială, prezente aici, unele dintre ele legate și de **elementele intangibile ale războiului**, care au făcut diferența. Societatea este cea care asigură atât **forțele de rezervă** în războiul pe scară largă și pe termen lung, cât și cea care **susține efortul de război**. În primul caz, putem lua exemplul **cozilor la centrele de recrutare și de voluntariat** (ca să nu negăm trecerea ilegală a frontierei de către unii pentru a evita să fie recrutați).

Tot aici apare și **motivația de a purta războiul** (Chifu, 2023-2, pp. 318 și urm.) și de a accepta distrugerea propriului teritoriu pentru

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Adaptabilitatea la arme noi, învățarea rapidă a modului de utilizare a acestora, dezvoltarea de mijloace, tactici și modalități creative, cum ar fi utilizarea Patriot pentru a doborî rachete hipersonice – chiar dacă acesta nu era scopul inițial al utilizării unor astfel de arme de apărare aeriană –, fac, de asemenea, parte din reziliență.

un scop mai înalt – **independența reală, supraviețuirea națiunii, identitatea națională, prestigiul și demnitatea** (Fukuyama, 2018). Aceste elemente sunt în același timp **consecințe ale unei identități solide și asumate**, accentuate de războiul de agresiune pe scară largă al Rusiei și de **ignorarea, banalizarea și încercarea de anihilare a identității ucrainene**, diferită de cea rusă (Chifu, 2022-4, pp. 5-12; 2022-5, pp. 3-10; 2022-6). Aici, din nou, coeziunea societală, solidaritatea și puterea de a lupta sunt evidente⁶.

LUCRURILE INTANGIBILE ÎN TIMP DE RĂZBOI

Unele dintre elementele dezvăluite mai sus sunt directe și **tangibile**, dar altele sunt mai ales **intangibile în război**. Cel mai important element intangibil aflat în discuție, direct legat de **securitatea societății**, este **capacitatea de sacrificiu** – capacitatea de a susține un efort de război și de a absorbi costurile unui război de lungă durată, acceptabilitatea cheltuielilor în timp de război și puterea **de a suporta suferința, greutățile și durerea pierderii celor dragi într-un război**. Aceste elemente sunt greu sau imposibil de măsurat, de plasat printre elementele tangibile ale războiului, rămânând în spațiul elementelor intangibile.

Elementele **intangibile ale războiului** sunt cele care au făcut diferența între armata rusă – autoproclamată a fi a doua armată ca mărime, forță și relevanță din lume – și armata ucraineană, mai mică numeric dar **mult mai hotărâtă** și capabilă să lupte pentru un scop, **adevăratul război de independență ucrainean**. Aceste lucruri intangibile se referă la **reputație, credibilitate, chiar și la brandul de țară**. Elementele intangibile, cum ar fi **cultura și percepția**, modelează efectiv interpretarea și evaluarea componentei fizice de către domeniul cognitiv. Iar lista elementelor intangibile cruciale include, de asemenea, **conducerea/leadershipul, moralul, coeziunea, unitatea, nivelul de pregătire și experiența, conștientizarea situației și sprijinul din partea opiniei publice**. Și multe, multe altele, cum ar fi **dorința de a lupta sau determinarea de a-și apăra țara** (Chifu, 2023-3).

⁶ Detaliile pot fi găsite în Iulian Chifu, *Reziliența în război și caracteristicile intangibile...* (2023), op. cit.

Un element intangibil foarte important este legat de **legitimitate**. Aceasta are multiple resorturi, dar cele mai importante provin din **reziliența democratică**, cea care influențează necesitatea de a susține apărarea unor astfel de valori dezirabile și o **poziție morală înaltă** în fața unei agresiuni, ea însăși creând deficite de legitimitate și costuri în termeni de etică în relațiile internaționale. Este vorba de reziliența democratică sau de **lupta pentru democrație și reprezentare corectă**, de alianțele și coeziunea țărilor care respectă aceleași valori, principii, situate pe un teren moral înalt.

Un alt punct important în ceea ce privește aspectele intangibile, combinând poziții și percepții, de asemenea, este să fii de partea **corectă, legală și legitimă**, respectiv **justă și justificată** a unui război, cu un **avantaj moral** evident. În orice caz, ar trebui să alegem să ne asumăm toate ingredientele care definesc atât **un război corect**, cât și **partea bună a unui conflict**. Acest lucru merită sprijin, iar acesta poate veni atât prin sprijin politic și simbolic, cât și prin sprijin financiar sau militar direct într-un război. Prin urmare, crearea **unei cauze juste** din susținerea unei părți legitime într-un astfel de conflict este de primă importanță pentru părțile combatante. O lumină pozitivă va acumula **un sentiment mai mare de legitimitate și de atractivitate** pentru a fi susținut.

În acest caz, **utilizarea și transmiterea valorilor și a narațiunilor** sunt importante. Nu este ușor de determinat **o schimbare privind reputația** dușmanilor istorici și etichetați în mod obișnuit, deoarece este dificil să nu te îndepărtezi de **nedreptățile asociate cu inamicul contemporan** desemnat (sau de „*băiatul cel rău*”). Dar, odată ce o astfel de realitate este constituită prin intermediul percepțiilor, etichetarea este o victorie în ceea ce privește **legitimitatea** și o lovitură mare împotriva inamicului. Aceste comunicări se adresează mai degrabă publicului civil decât celui militar, pentru **a influența consensul** asupra naturii „*drepte*” a războiului în cauză.

În cazul unui **război hibrid, al unui război neregulat** (Chifu, 2018) sau al unor instrumente de această natură folosite de actori statali, avem o lipsă a unei linii de front clar definite și o distincție neclară între combatanți. Cel mai probabil, actorii sau statele care folosesc instrumente hibride, atunci când nu se află pe partea percepută negativ a luptei, sunt mai ușor de etichetat drept **teroriști sau grupuri**

Un element intangibil foarte important este legat de legitimitate. Aceasta are multiple resorturi, dar cele mai importante provin din reziliența democratică, cea care influențează necesitatea de a susține apărarea unor astfel de valori dezirabile și o poziție morală înaltă în fața unei agresiuni, ea însăși creând deficite de legitimitate și costuri în termeni de etică în relațiile internaționale.

Activele tangibile au, în mod normal, și o valoare simbolică sau militară și sunt destinate să slăbească fizic sau psihologic adversarul pentru a submina sentimentul de securitate și încrederea populației în guvern și în autorități. Bunurile intangibile sunt obiecte care nu pot fi atinse fizic, dar care exercită un impact asupra rezultatului unei bătălii sau al unei campanii. Aceste active sunt elemente precum reputația, brandul, sentimentul de securitate, legitimitatea și hotărârea/voința de a lupta.

insurgente, mai mult decât atât, dacă folosesc astfel de instrumente teroriste ca armă și tactică pe care o aleg liber. Dar, aceeași realitate, cu **ușoare limite în ceea ce privește tacticile** și instrumentele directe invizibile ce pot fi asimilate terorismului, ar putea permite jucătorului să își eticheteze acțiunile și tacticile într-un război ca fiind cele ale unor **mișcări de rezistență sau grupuri de eliberare**.

MIXUL DINTRE POLITICĂ, INFORMARE ȘI COMUNICARE

Activele tangibile sunt acele obiecte fizice care pot fi atacate de teroriști, cum ar fi clădirile, persoanele și vehiculele. Acestea au, în mod normal, și o **valoare simbolică sau militară** și sunt destinate să slăbească fizic sau psihologic adversarul pentru a submina **sentimentul de securitate și încrederea** populației în guvern și în autorități. Pe de altă parte, **bunurile intangibile** sunt obiecte care nu pot fi atinse fizic, dar care exercită un impact asupra rezultatului unei bătălii sau al unei campanii. Aceste active sunt elemente precum **reputația, brandul, sentimentul de securitate, legitimitatea și hotărârea/voința de a lupta** (Chifu, Simons, ib.). Deși aceste aspecte nu pot fi atinse fizic, ele au totuși un impact profund asupra capacității unui adversar de a desfășura sau de a **continua să desfășoare o campanie militară eficientă**.

Aceste active intangibile sunt afectate în mod negativ prin atacuri asupra activelor tangibile, ceea ce indică faptul că **scopul principal al atacului asupra activelor tangibile este de a diminua activele intangibile ale adversarului**. Intrând în **mixul politică, informare și comunicare** (Simons, 2012), efectele secundare ale **intangibilelor** în război se referă la **degradarea activelor intangibile ale unui actor – inamicul**. Poveștile construite în acest mod pot crea, de fapt, **un sentiment mai mare de risc și incertitudine**, care ar afecta eforturile de război în rândurile inamicului și, prin urmare, și activele sale tangibile.

Să luăm, de exemplu, acțiunea de a **afecta eforturile de recrutare**. Faptul se bazează pe stabilirea narațiunii privind **reticența de a merge la război**. Este un model distinct de încercare de a influența percepția și, prin urmare, de a **influența relația dintre populație și liderii politici**. Aceasta este o parte esențială a rolului intangibilelor atunci când este vorba de controlul narațiunilor și de proiecția percepțiilor.

În aceste scopuri, **sloganurile și brandingul** sunt create și aplicate în diferite războaie, conflicte politice și armate, iar sensul lor de relevanță pozitivă și etică morală este crucial. Modelul utilizat în mod obișnuit este **umbrela umanitarismului**, un vehicul de legitimitate care este, de asemenea, înclinat să susțină **sentimentul „contagios” de speranță** pentru a mobiliza publicul în masă pentru **acțiuni tangibile** (să se implice fizic într-un eveniment) și **intangibile** (opinia și percepția de a susține un asemenea eveniment sau acțiune). Aceasta creează o nouă capacitate de a gestiona informații critice, principii, valori, ideologie, precum și mesaje, toate acestea fiind realizate în mod eficient pentru **a sprijini operațiunile militare fizice**. Acest lucru creează și definește relația și natura interacțiunii dintre informații, politică și conflictul armat (Chifu, Simons, ib.).

Războiul evoluează și din punct de vedere fizic, elementele intangibile și impactul acestora fiind instrumentele principale folosite **pentru a cuceri inimile și mințile oamenilor**. Iar **războiul informațional** face exact acest lucru (Chifu, Nantoi, 2016), construind o adevărată competiție pentru a influența mințile și acțiunile unei audiențe selectate, prin operațiuni informaționale, PSYOPS, desfășurând o **campanie informațională alături de o campanie militară**. În democrații, niciun actor nu are capacitatea de a controla strict modul în care mesajul este încadrat și prezentat în mass-media. Chiar și în **sistemele autocratice**, o parte este reprezentată de mass-media oficială, iar o altă parte este reprezentată de târâmul informațional cu **bârfe, insinuări, teorii ale conspirației** și toate componentele care creează, în spatele discursului oficial și al propagandei, **opinia publică**. Cea reală, nu cea care ar putea fi surprinsă de sondajele de opinie oficiale sau chiar de acțiunea unor sondaje independente.

Rămânând în acest amestec de politică, ideologie, război informațional și comunicare, putem avea și unele imagini mai bune despre definiția **victoriei sau înfrângerii** în timp de război, unele bazate pe **interpretări în termeni politici**, altele ca urmare a **rezultatelor faptice ale acțiunilor militare** pe teren. Chiar și o victorie militară decisivă pe teren, cu elemente foarte vizibile în spațiul derulării conflictului, poate să nu se traducă într-un rezultat politic decisiv. Statutul **războiului și al păcii**, în special în confruntările hibride, este la fel de relativ și întotdeauna supus interpretării și **competiției pentru percepțiile**

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Războiul evoluează și din punct de vedere fizic, elementele intangibile și impactul acestora fiind instrumentele principale folosite pentru a cuceri inimile și mințile oamenilor. Iar războiul informațional face exact acest lucru, construind o adevărată competiție pentru a influența mințile și acțiunile unei audiențe selectate, prin operațiuni informaționale, PSYOPS, desfășurând o campanie informațională alături de o campanie militară.

Elementele imateriale ale legitimității, reputației, voinței și opiniei publice sunt toți factorii critici atunci când se modelează mediul informațional pentru a sprijini lansarea, continuarea sau chiar încheierea unui conflict militar. Relația liderilor politici cu populația este critică, mai ales într-o perioadă în care neîncrederea și războiul cresc.

unui public vizat (Chifu, 2018). Operațiunile din domeniul informațional sunt menite să modeleze percepțiile și judecățile din domeniul cognitiv care au impact asupra a ceea ce se întâmplă în domeniul fizic.

Elementele imateriale ale **legitimității, reputației, voinței și opiniei publice** sunt toți factorii critici atunci când se modelează mediul informațional pentru a sprijini **lansarea, continuarea sau chiar încheierea unui conflict militar**. Relația liderilor politici cu populația este critică, mai ales într-o perioadă în care **neîncrederea și războiul cresc**. **Factorii intangibili**, cum ar fi voința de a lupta și credința în luptă, depind de percepția publică, chiar dacă sunt, de asemenea, legați în mod intrinsec de o anumită comunitate și reflectă **rezistența unei astfel de comunități în diferite straturi**⁷. Scopul comunicării în război este, de asemenea, **degradarea capacității și capabilității forțelor militare și a conducerii politice** prin vizarea directă și afectarea încrederii și credibilității în timp de război.

Narațiunile, vocabularul, valorile, cadrele și imaginile sunt, și acestea, parte a jocului și trebuie să fie atent elaborate, răspândite, consacrate și controlate pentru a cultiva efectele dorite asupra publicului țintă. **Bunurile imateriale** înainte sau în timpul unui război pot reprezenta atât o oportunitate, cât și o amenințare pentru regimurile politice, în funcție de condițiile predominante în societatea respectivă. **Sprijinul, rezistența și daunele durabile** nu pot fi acceptate și depășite (Chifu, 2022-2), chiar dacă existența acestei forțe de a rezista este o caracteristică a rezilienței comunității, odată ce conducerea își pierde credibilitatea sau își pune toată forța pentru a menține un anumit **regim** sau un **anumit șef personalizat al țării sau al comunității**. Putinismul și Putin sau orice alt autocrat sunt în pericol atunci când astfel de condiții au apărut sau se formează în timp de război.

Acest lucru se referă și la o altă parte a **spectrului de intangibile** legate de mixul politic, informațional și comunicațional, esențiale pentru a **crea, modela, defini și subînțelege diferențele intelectuale** în concepția a ceea ce se consideră a fi **raționalul „corect”** în componentele politice și militare ale unui conflict armat în secolul XXI. Este vorba despre factorii intangibili adecvați pentru a influența

⁷ Vezi <https://www.csis.org/analysis/current-military-operations-and-concept-forever-wars>, <https://foreignpolicy.com/2019/07/17/limited-wars-are-forever-wars/> and listen to <https://warontherocks.com/2020/03/are-the-forever-wars-really-forever/>, accesat la 21 august 2023.

rezultatul războaielor, **pentru a-l legitima**, prin noțiunile romantice ale **construcțiilor morale/etice** care sunt folosite pentru a-l defini. Pentru a-l încadra în **chei romantice de lectură** a evoluției războiului și cu un pachet de narațiuni ca fiind **cavaleresc** în manieră și tactică, pentru a determina emoțiile de a susține **„partea bună”**, pentru a construi pași legali, corecți și comunicați cu scopul de a plasa partea dorită pe un **teren moral înalt**, pentru a folosi principiile, valori, epistemologie și axiologie și pentru a prezenta acțiunile și faptele de pe teren ca fiind **modul corect și dezirabil** de a face lucrurile într-un astfel de context.

Pentru toate aceste fapte, **Ucraina câștigă în fața** unei armate rusești mai mari, mai mobilate, mai echipate, în fața unei țări mai dotate, mai mari și mai bogate care, din păcate, a lansat un **război de agresiune la scară largă, de mare intensitate**, și nu a reușit să-l încheie în primele zile ale atacului.

BIBLIOGRAFIE:

1. Centrul Comun de Cercetare (Joint Research Centre/JRC, 2017). *Building a scientific narrative towards a more resilient EU society*. Partea 1. Un cadru conceptual. Comisia Europeană: Oficiul pentru Publicații, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/635528>, accesat la 22 august 2023.
2. Chifu, I. (februarie 2018). *Războiul hibrid și reziliența societală. Planificarea apărării hibride*. În revista *Infosfera*, ISSN 2065-3395, pp. 22-30.
3. Chifu, I. (2021). *Reziliența strategică: de la stabilitate și prevenție la acțiune pro-activă și adaptabilitate dinamică*. În revista *Gândirea militară românească*, nr. 1, pp. 10-21.
4. Chifu, I. (2022-1). *Securitatea, capacitatea geopolitică, reziliența societală și politicile publice pentru a o pune în aplicare*. În *Buletinul U.N.Ap.*, vol. 11, nr. 3, <https://revista.unap.ro/index.php/revista/article/view/1483>, accesat la 21 august 2023.
5. Chifu, I. (2022-2). *Lecțiile conflictului din Ucraina și perspectiva rezilienței societale*. În revista *Infosfera*, ISSN 2065-3395, pp. 5-13.
6. Chifu, I. (2022-3). *Reziliența contemporană: competitivitatea națiunilor, capabilitatea statelor și securitatea societală*. În revista *Infosfera*, ISSN 2065-3395.
7. Chifu, I. (2022-4). *Lecțiile Ucrainei și perspectiva rezilienței societale*. În revista *Infosfera*, nr. 2, ISSN 2065-3395.
8. Chifu, I. (2022-5). *Strategii și contra-strategii în confruntarea Rusia-Occident din jurul Ucrainei*. În revista *Infosfera*, nr. 1, ISSN 2065-3395.

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Ucraina câștigă în fața unei armate rusești mai mari, mai mobilate, mai echipate, în fața unei țări mai dotate, mai mari și mai bogate care, din păcate, a lansat un război de agresiune la scară largă, de mare intensitate, și nu a reușit să-l încheie în primele zile ale atacului.

9. Chifu, I. (2022-6). *Politica lui Putin în Ucraina: războiul distructiv, de uzură, urât, fără obiective, de dragul războiului*. Conferința Strategii XXI, U.N.Ap., 28-30 iunie 2022.
10. Chifu, I. (2023-1). *Reziliența în război și caracteristici intangibile. Cazul războiului de agresiune al Rusiei în Ucraina*. În revista *Infosfera*, ISSN 2065-3395.
11. Chifu, I. (2023-2). *Războiul de agresiune pe scară largă în Ucraina, în plin secol 21*. București: Editura RAO. Volumul 4 din tetralogia *Reconfigurarea securității și a Relațiilor Internaționale în Secolul 21*.
12. Chifu, I. (2023-3). *Amenințarea reală, a războiului de agresiune, de lungă durată, pe scară largă, în Europa*. În *Adevărul*, <https://adevarul.ro/blogurile-adevarul/amenintarea-reala-a-razboiului-de-agresiune-de-2292769.html>, accesat la 12 iunie 2023.
13. Chifu, I., Nantoi, O. (2016). *Război informațional: tipizarea agresiunii informaționale a Federației Ruse*. București: Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu” al Academiei Române. ISBN 978-606-8656-36-6.
14. Chifu, I., Nantoi, O., Sushko, O. (2008). *Societal Security in the trilateral Region Romania-Ukraine-Republic of Moldova/Securitate societală în regiunea trilaterală România-Ucraina-Republica Moldova*, ediție bilingvă. București: Editura Curtea Veche, ISBN 978-973-1983-00-4.
15. Chifu, I., Simons, G. (2023). *Rethinking warfare in the 21st Century. The influence and effects of the Politics, Information and Communication Mix*. Cambridge University Press, 2023, ISBN:9781009355247.
16. *Grupul operativ UE-NATO privind reziliența infrastructurilor critice*. Raport de evaluare finală (iunie 2023), https://commission.europa.eu/system/files/2023-06/EU-NATO_Final%20Assessment%20Report%20Digital.pdf, accesat la 21 august 2023.
17. *EU-NATO Task Force on the Resilience of Critical Infrastructure*, Final Assessment report, iunie 2023, https://commission.europa.eu/system/files/2023-06/EU-NATO_Final%20Assessment%20Report%20Digital.pdf, accesat la 12 august 2023.
18. Faulkner, L., Brown, K., Quinn, T. (2018). *Analyzing community resilience as an emergent property of dynamic social-ecological systems*, *Ecology and Society*, nr. 23(1), <https://doi.org/10.5751/ES-09784-230124>, accesat la 11 iunie 2023.
19. Fukuyama, F. (2018). *Identitate. Contemporary Identity Politics and the Struggle for Recognition*. Profile books Ltd, Londra, ISBN 978 178125 9801, 218 p.
20. Gerasymchuk, S. (2008). *Research Report on the Second Investigation Level. Ukrainian Case/Raport de cercetare la al doilea nivel de investigație. Cazul ucrainean*, PRIF-Documentul de cercetare nr. II/7-2008, https://www.hsfk.de/fileadmin/HSFK/hsfk_downloads/Ukraine_2_01.pdf, accesat la 21 august 2023.

21. Goodwin, R., Hamama-Raz, Y., Leshem, E., Ben-Ezra, M. (2023). *Reziliența națională în Ucraina în urma invaziei rusești din 2022*. În *International Journal of Disaster Risk Reduction*, vol. 85, 1 februarie, 103487, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212420922007063>, accesat la 29 august 2023.
22. Keohane, R.O., Nye, J.S. (2009). *Putere și interdependențe*. Iași: Editura Polirom, ISBN: 973-46-1215-4, 411 p.
23. NATO (2021). *Raportul anual al secretarului general pentru 2021*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_193590.htm?selectedLocale=en, accesat la 22 august 2023.
24. Nye, J.S. Jr. (2012). *Viitorul puterii*. Iași: Editura Polirom, ISBN 978-973-46-2539-0, 326 p.
25. *Resilience, a core element of collective defense/Reziliența, un element central al apărării colective*, document al NATO, <https://www.nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/nato-defence-cyber-resilience/EN/index.htm>, accesat la 21 iulie 2023.
26. Roger, J. (2019). *„Audit of Geopolitical Capability”. An assessment of 20 major powers*. Henry Jackson Society, ianuarie, ISBN: 978-1-90909035-50-8, 64 p., <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2019/01/HJS-2019-Audit-of-Geopolitical-Capability-Report-web.pdf>, accesat la 22 august 2023.
27. Simons, G. (2012). *Understanding Political and Intangible Elements in Modern Wars*, <http://e-journal.spa.msu.ru/images/File/2012/34/Simons.pdf>, accesat la 22 august 2023.
28. <https://foreignpolicy.com/2019/07/17/limited-wars-are-forever-wars/> și ascultați <https://warontherocks.com/2020/03/are-the-forever-wars-really-forever/>, accesat la 12 august 2023.
29. <https://www.csis.org/analysis/current-military-operations-and-concept-forever-wars>, accesat la 22 august 2023.

